

Vlasta Lokar Lavrenčič

Srednja šola Venon Pilon Ajdovščina, OŠ Draga Bajca Vipava

TAMBURICA – OD TRADICIONALNEGA INŠTRUMENTA DO SODOBNE PEDAGOŠKE PRAKSE

Izvlaček

Tamburica je ljudski inštrument, ki je v slovenski kulturi prisoten okrog 120 let. Zgodovinski razvoj tamburaške glasbe nam je žal premalo poznan in je pogosto zmotno omejena le na folklorno glasbo Bele krajine. Z izboljševanjem tamburaških inštrumentov, večjimi tehničnoizvajalskimi možnostmi, nastajanjem nove literature in sodobnimi metodičnimi pristopi dobiva ta glasba vedno večji pomen ne samo na področju ljubiteljskega poustvarjanja, temveč tudi glasbenega izobraževanja. V prispevku je predstavljen razvoj tamburaške glasbe s poudarkom na slovenskem tamburaštvu in opisan primer vključevanja inštrumentalnega pouka tamburic v osnovnošolsko izobraževanje.

Ključne besede: tamburice, tamburaška glasba, inštrumentalni pouk, metodični pristopi, glasbeno izobraževanje

Abstract

Tamburitza - from a traditional instrument to modern pedagogical practice

Tamburitza is a traditional instrument which has been present in Slovene culture for about 120 years. Unfortunately, the historical development of tamburitza music is not well-known enough and is therefore often mistakenly restricted only to the traditional music of Bela Krajina. Through the improvement of tamburitza instruments, greater technical and performance possibilities, new literature and modern methodical approaches, this music has been gaining importance not only in the field of amateur performing but also in the field of music education. The article presents the development of tamburitza music with the emphasis on the tamburitza playing in Slovenia, and describes an example of the incorporation of tamburitza playing lessons into the primary school education.

Key words: tamburitza, tamburitza music, instrument lessons, methodical approaches, music education

Uvod

Orkestralno tamburaštvo se je v Sloveniji pričelo razvijati pred približno 120 leti. Tedaj je pomenilo pomembno kulturno obogatitev predvsem za tisto populacijo ljudi, ki se z »visoko« umetnostjo ni mogla ukvarjati zaradi pomanjkanja znanja, časa in denarja. Poleg pevskih zborov in pihalnih godb je bila najbolj razširjena in popularna oblika amaterskega glasbenega udejstvovanja, ki pa je presegala nivo ljudske glasbe. Tamburaši so igrali na raznih prireditvah, ob gledaliških igratih, organizirali so samostojne koncerte, ob zvokih tamburic so ljudje plesali na veselicah, telovadna društva pa izvajala svoje točke. Tamburaško dejavnost sta zatrli prva, še bolj pa druga svetovna vojna, vendar se je vsakokrat ponovno oživila.

Danes ima tamburaštvo drugačen pomen. Prvotna vloga (simbol slovanstva, kulturna bogatitev naroda) je izgubila pomen, razvoj množičnih medijev je zmanjšal oz. izničil potrebo po ukvarjanju s tovrstno glasbo, dosegljivost drugih inštrumentov se je bistveno povečala, glasbene skupine z električno ozvočenimi glasbili so prevladale nad (pre)nežnimi zvoki tamburic, v razvoj tamburaške glasbe pa je bilo vloženo tudi premalo znanja in energije. Tamburice so ostale najbolj prepoznavne kot glasbena spremljava folklornih plesov Bele krajine, zato velja splošno mnenje, da je to ljudska glasba tega dela domovine. K sreči imamo v Sloveniji redke posameznike, ki se trudijo za obstoj in dvig te dejavnosti pri nas. Eden pomembnih dosežkov je bilo sprejetje tega inštrumenta v glasbene šole. Pomemben napredek se kaže tudi na vsakoletnem državnem srečanju tamburašev in mandolinistov, kjer se je nivo v zadnjem desetletju strmo dvignil, z vodenjem tamburaških orkestrov pa se ukvarja vedno več mladih, akademsko izobraženih glasbenikov.

Članek s svojo vsebino opozarja na prisotnost tamburaške glasbe v naši kulturi ter nakazuje pomen in možnosti za njen širši razvoj.

Razvoj tamburaške glasbe

Tamburice so se razvijale skozi več stoletij, njihov izvor pa lahko iščemo v lutnjah, ki so jih poznali že Sumerci pred 4000 leti.

V razvoju lutnje se pojavljata dva tipa teh inštrumentov: kratkovrata in dolgovrata lutnja, oba tipa inštrumentov pa naj bi v Evropo prinesli Arabci. Tako se je iz kratkovrate lutnje v Španiji razvila kitara, v Italiji mandolina, iz dolgovrate lutnje pa se je na Balkanu razvila tambura, v Grčiji buzuki, baglama, v Rusiji balalajka in domra.

Ob koncu 19. stoletja se je tambura, ki je do tedaj nastopala kot solistični inštrument, na ozemlju Bačke začela pojavljati kot inštrument v zboru po vzoru bačkih ciganskih kapel. Osiječan Pajo Kolarić (1821–1876) je leta 1847 v Osijeku osnoval prvi tamburaški zbor na Hrvaškem in s tem postavil temelje

orkestralne tamburaške glasbe. Njegov učenec Mijo Majer (1863–1915), ki je študiral pravo na zagrebškem vseučilišču, je zbral dvanajst študentov in ustanovil prvi zagrebški tamburaški zbor (v okviru pevskega društva Hrvatska lira). Od tu se je navdušenje nad tamburaštvom pričelo širiti po celi avstroogrski monarhiji, hrvaški izseljenci pa so ta instrument prenesli tudi v Ameriko. Največji protagonist tamburaške glasbe v začetku 20. stoletja je bil Milutin Farkaš, po katerem je dvoglasna uglasitev tamburic dobila ime Farkašev sistem (Andrić, 1962).

Prve omembe tamburaštva v Sloveniji zasledimo že leta 1885 v Prekmurju – v okolici Ljutomera. Leta 1892 najdemo prve objave v časopisju¹ o ustanavljanju tamburaških zborov in društev ter o njihovih delovanjih. Že v januarju tega leta sta tamburaške zборе osnovali telovadni društvi Sokol v Trstu in Ljubljani, v naslednjih mesecih so tamburali v Barkovljah, Sv. Ivanu, na Proseku, v Prezidu in drugih krajih, septembra tega leta je bil ustanovljen tamburaški zbor v Šmartnem pri Litiji, ki s presledki deluje še danes. Sledili so zbori v Kranju, Metliki in Celju. V letu 1893 so se tamburaši osnovali v Kamniku, Mariboru, na Vrhniki, v Vipavi, Tolminu in Gorici, leta 1894 v Novem mestu, Logatcu, Senožečah, Sevnici, Slovenski Bistrici, na Ptujju, v Idriji, Mokronogu, Brežicah, Kostanjevici, Št. Pavlu v Savinjski dolini ...

V začetku 20. stoletja je postalo tamburaštvo že tako priljubljeno, da je skoraj vsak večji kraj imel svoj tamburaški zbor. Repertoar, ki so ga izvajali, je poleg venčkov slovenskih ljudskih pesmi obsegal tudi originalne tamburaške skladbe, mazurke, polke, valčke, priredbe klasičnih del, odlomke iz oper in operet ter drugo.

Slovenci smo lahko posebej ponosni, da je prvi glasbeni list, posvečen tamburaški glasbi, izšel prav v Sloveniji. Hrabroslav Otmar Vogrič je že leta 1900 v Tolminu pričel izdajati glasbeni list *Slavjanska lira*. Hrvati so prvo tamburaško publikacijo pričeli tiskati v Sisku tri leta kasneje.

Prva svetovna vojna je presekala delovanje tamburaštva, ki pa si je v Sloveniji kmalu opomoglo. V Ljubljani je izhajal časopis *Tamburaš* (1926–1927), ki ga je urejal Adolf Groebming. Huje je tamburaštvo prizadela druga svetovna vojna. Za napredek te dejavnosti je po vojni skrbela Ljudska prosveta (Centrala kulturno-umetniških društev Slovenije) z organiziranjem tečajev in revij. Ponovno je začel izhajati časopis *Tamburaš*, ki je s presledki izhajal do leta 1990.

V zadnjem desetletju je mogoče opazovati ponoven vzpon te dejavnosti, ki se odraža na vsakoletnih medobmočnih ter državnih revijah tamburaških skupin in orkestrrov. Dviguje se kvalitetni nivo tamburaštva, med vodji pa je opaziti vedno več mladih, akademsko izobraženih glasbenikov.

¹ Časopisi, ki so izhajali v avstroogrski monarhiji (*Slovenec, Slovenski narod, Slovenski dom, Vestnik, Novi čas, Edinost, Naš list ...*)

Za razvoj tamburaštva je bistvenega pomena tudi tamburaška literatura. V Sloveniji so se s komponiranjem za te orkestre ukvarjali: Hrabroslav Otmar Vogrič (1873–1932), Emil Adamič (1877–1936), Vinko Vodopivec (1878–1952), Marko Bajuk (1882–1961), Janko Gregorc (1905–1989), Radovan Gobec (1909–1995), Josip Kaplan (1910–1997) in drugi. Danes se tamburaštvu posvečajo Vladimir Hrovat, Tomaž Habe in vrsta mladih glasbenikov (Črt Vojar Saje, Helena Vidic, Neža Žgur in drugi).

Današnji tamburaški inštrumenti

Tamburice, ki jih uporabljamo danes v Sloveniji, so štiriglasne, uglašene v kvartah (e, a, d1, g1). Nastopajo v več velikostih, ki omogočajo širši obseg, večji spekter zvoka in s tem sestavo orkestra. Najmanjši inštrument je bisernica, sledijo brači, čelović, čelo, bugarija in berda. Oblika inštrumentov je najpogosteje kitarska, uporabljamo pa tudi brače »hruškaste« oblike. Bisernice so ovalne (oblika slive), berda (tamburaški bas) pa je podoben kontrbasu.

Tamburaški orkester je zasnovan podobno kot godalni orkester. Glavno vlogo imajo brači (kot prve in druge violine v godalnem orkestru). Vlogo viole prevzema čelović (transponirajoč inštrument – »in G«). Violončelu in kontrbasu ustrezata tamburaški čelo in berda (uglasitev je ista kot pri bračih, le da oktavo oz. dve oktavi nižje), v orkestru pa imamo še bugarijo, ki ima vlogo ritmično harmonske podlage. D-bugarija s praznimi strunami sestavlja D-dur kvintakord (z oktavno podvojitvijo osnovnega tona), G-bugarija pa G-dur. Posebno barvo orkestru dajejo najmanjši inštrumenti – bisernice. Ime so dobile po bisernem (visokem) tonu. Zvenijo oktavo više, kot jih zapisujemo v partituri. V tamburaških zborih nastopata prva in druga bisernica, večji orkestri pa imajo še tretjo bisernico, ki je transponirajoč inštrument (»in G«).

Tamburica lahko nastopa kot solističen inštrument (bisernica, brač, čelo), v komornih sestavih ali orkestru. Čeprav so delitve različne, v Sloveniji ločimo tamburaške skupine (do 12 članov), ki nastopajo brez dirigenta, in tamburaške orkestre, ki nastopajo z dirigentom.

Tamburice v osnovnošolskem sistemu

Tamburice se v Sloveniji poučujejo v glasbenih šolah in so vključene v program ljudskih inštrumentov. Posamezna tamburaška društva sama izobražujejo svoj tamburaški podmladek, eno izmed možnosti tamburaškega izobraževanja pa predstavlja tudi osnovna šola.

Argumenti, ki govorijo v prid uvajanju tamburic v osnovne šole, so naslednji:

– *ohranjanje kulturne dediščine*

Tamburice spadajo v slovensko kulturno zapuščino in so del naše nacionalne identitete. To kulturno dediščino naj bi učenci v splošnem šolstvu spoznavali in razvijali sposobnosti za izražanje.

– *sredstvo celostne glasbene vzgoje*

Pri učenju inštrumenta učenci pridobivajo glasbena znanja, razvijajo (urijo, vadijo) spretnosti, sposobnosti, koncentracijo, vztrajnost, ob stiku z umetniškim delom razvijajo estetska čustva, z nastopi in sodelovanjem z drugimi se razvijajo tudi socialno.

– *sredstvo za aktivno ukvarjanje z glasbo – inštrument pri razrednem muziciranju*

Zaradi pozitivnega vpliva glasbe na razvoj otrok, kar dokazujejo številne znanstvene študije², je ena izmed teženj sodobne glasbene pedagogike v splošnih šolah omogočiti čim širšemu krogu učencev aktivno ukvarjanje z glasbo in udejstvovanje v raznih izvajalskih skupinah. V Evropi se v zadnjih dvajsetih letih uvaja oblike t. i. razrednega muziciranja³, pri katerem se učenci usposabljaajo za igranje raznih inštrumentov. Inštrumentalna igra je tu osrednja dejavnost, preko katere se dosegajo vsi drugi cilji. Najpogosteje se takšna oblika razrednega muziciranja izvaja v obliki godalnega razreda po metodi Paula Rolanda⁴, pihalnega razreda, zborovskega, kitarskega, tolkalskega ... Uporabljajo se tudi manj znani inštrumenti, npr. monokord⁵, posebno popularne za razredno muziciranje pa so Boomwhacker cevi⁶. Kot poseben projekt razrednega

2 Najbolj poznana med njimi je študija Hansa Guntherja Bastiana, ki jo je izvajal med leti 1992 in 1998 na sedmih berlinskih osnovnih šolah. Z njo je ugotavljal vpliv razširjenega pouka glasbe na splošni in individualni razvoj otrok. Svoje izsledke je objavil v knjigi *Kinder optimal fordern – mit Musik*, Mainz, 2001.

3 *Klassenmusizieren, Performing Classes*

4 Paul Rolland (rojen 1911 v Budimpešti, umrl 1978 v Illinoisu, ZDA) je bil violinist in vplivni ameriški učitelj violine. Njegov učni pristop je izjemno analitičen, sistematičen in logičen. Rolland zagovarja skupinsko poučevanje. Izoblikoval je svoje metode, ki jih je predstavil v sklopu videokaset in v knjigi *The Teaching of Action in String Playing*. Je tudi avtor številnih drugih publikacij s področja violinske pedagogike.

5 Monokord je inštrument z eno struno, resonančnim telesom in ubiralko. Prsti leve roke pritiskajo na ubiralko in s tem določajo višino tona, desna roka pa proizvaja zvok z lokom, udarjanjem ob struno s trzalico, palcem ali drugimi prsti (*pizzicato*). Inštrument ima obseg ene oktave in pol in je izdelan kot sopran (c1-g2), tenor (c-g1) in bas monokord (C-g). Monokord kot šolski inštrument ni nova iznajdba. Že od antike do poznega srednjega veka je imel pomembno funkcijo pri učenju glasbe. Za današnji glasbeni pouk ga je ponovno odkril in prilagodil Karlheinz M. Weiß. Danes se ta inštrument uporablja v okrog 160 splošnih šolah v Nemčiji in Avstriji, pa tudi v šolah za otroke s posebnimi potrebami oz. za prizadete.

6 Boomwhacker so uglašene glasbene cevi iz umetne mase. Izumil jih je Craig Ramsell (ZDA) leta 1994 in za svoj izum prejel številne nagrade in priznanja. Nanje lahko igrajo vsi otroci ne glede na glasbene sposobnosti in predznanje. Čeprav so zelo preproste za igranje, pa otrokom nudijo stik z osnovnimi glasbenimi strukturami: ritmom, melodijo in harmonijo.

inštrumentalnega pouka je v Nemčiji vpeljan projekt »JeKi«⁷, ki dobiva vedno širše razsežnosti.

V Sloveniji se inštrumentalni pouk v osnovnih šolah izvaja pri rednih urah glasbene vzgoje kot ena izmed dejavnosti na obveznem področju izvajanja. Poleg interesnih dejavnosti in krožkov, med katerimi je po naših šolah zastopano pretežno zborovsko petje, pa je inštrumentalno poustvarjanje možno tudi v okviru glasbenih izbirnih predmetov, predvsem ansamblske igre. Glede na vse večje mednarodno uveljavljanje razrednega muziciranja kot oblike razrednega inštrumentalnega pouka bi kazalo razmišljati o uvajanju podobnih oblik tudi pri nas. Med inštrumente, ki so za tovrstno muziciranje zelo primerni, gotovo spadajo tudi tamburice.

– *sredstvo za aktivno izrabo prostega časa in vzgojo za vseživljenjsko glasbeno udejstvovanje*

Tamburaška dejavnost v osnovni šoli vzgaja mlade tudi za aktivno preživljanje prostega časa. Ukvarjanje s to dejavnostjo poleg vadenja skladb in usvajanja literature vključuje tudi kreativno sodelovanje pri pripravah na nastope, gostovanja v drugih krajih in okoljih, kar vodi v nova spoznanja in poznanstva. S to dejavnostjo se lahko v okviru glasbenih društev (tamburaško društvo, folklorno društvo ...) ali neformalnih oblik druženja ukvarjajo celo življenje. Takšen inštrumentalni pouk jim nudi dovolj znanja, hkrati pa jim daje izkušnjo, ki jih lahko motivira za nadaljnje delo.

– *sredstvo za vzgojo socialnih odnosov*

Učenci se skozi sodelovanje v glasbeni skupini ali orkestru oblikujejo tudi na področju socialnih odnosov. Člani skupine si morajo med seboj pomagati, se poslušati, vzpodbujati in (na pozitiven način) opozarjati. Konflikte morajo reševati konstruktivno in biti drug do drugega tolerantni. Vsak član skupine s svojim vedenjem vpliva na vedenje in počutje drugih, pomembno vlogo pa ima seveda mentor, umetniški vodja ali dirigent, ki ne sme biti samo glasbenik, ampak tudi moderator odnosov.

– *sredstvo za krepitev otrokove samopodobe*

Posamezniki si preko uspehov skupine krepijo lastno samopodobo.

⁷ »JeKi« so kratice, ki označujejo slogan »Jedem Kind ein Instrument«, kar v direktnem prevodu pomeni »Vsakemu otroku en inštrument«. Gre za pilotski glasbeni projekt v Nemčiji, ki naj bi vsakemu otroku omogočil učenje enega inštrumenta. Projekt, ki ima široko podporo, so pričeli uvajati leta 2003 v kraju Bochum (pokrajina Ruhrgebiet, Nemčija). V šolskem letu 2008/2009 se je v projekt vključilo še 70 osnovnih šol v Hessnu, v šolskem letu 2009/2010 pa se je vključil še Hamburg. V šolskem letu 2010/2011 je bil projekt razširjen na celotno pokrajino Ruhrgebiet in zasledimo lahko podatke, da je v tej pokrajini v projekt vključenih: 42 občin, 56 glasbenih šol, 641 osnovnih šol z 31150 prvošolci, 14621 drugošolci, 6001 tretješolci in 2342 četrtošolci.

Raziskava

Problem in cilji raziskave

Namen raziskave je potrditi tamburaško dejavnost v osnovni šoli, saj dobro zastavljen pouk omogoča celostno vzgojo otrok. V praksi smo želeli preizkusiti, kako je mogoče organizirati in izvajati tamburaško poučevanje v vertikali od prvega do deveta razreda osnovne šole ter kako zainteresirati in vanj vključiti čim več učencev. Ker je za uspešno delo nujno potrebna motivacija učencev, pa tudi razumevanje in podpora staršev, smo s pomočjo anketnih vprašalnikov za otroke in starše želeli ugotoviti, kateri dejavniki in v kolikšni meri vplivajo na motivacijo za učenje tamburic in za sodelovanje v tamburaškem orkestru. Svojo prakso smo primerjali tudi s sorodno prakso v Beli Krajini. Zanimala so nas predvsem naslednja vprašanja:

- Kaj vpliva na motivacijo učencev za vključitev v tamburaško dejavnost in sodelovanje v tamburaškem orkestru?
- Kakšen je odnos staršev do otrokovega tamburaškega udejstvovanja?
- Kakšen je odnos učencev do vadenja inštrumenta?
- Kakšne so želje in predlogi učencev in staršev glede tamburaške dejavnosti?
- Kakšne so podobnosti in razlike s sorodno prakso v Metliki?

Raziskovalna metoda

Raziskava je bila izvedena po deskriptivni in kavzalno-neeksperimentalni metodi pedagoškega raziskovanja.

Vzorec

Raziskava temelji na štirih raziskovalnih vzorcih, ki upoštevajo učence štirih stopenj tamburaškega izobraževanja, njihove starše in populacijo učencev iz belokranjskega okolja.

Raziskava je bila opravljena junija 2009, v njej pa je sodelovalo 28 učencev OŠ Draga Bajca Vipava (15 učencev Tamburaške pripravnice in 13 učencev iz Otroškega tamburaškega orkestra) ter 12 staršev. Iz belokranjskega področja je sodelovalo 22 učencev Mladinskega tamburaškega orkestra OŠ Metlika.

Zbiranje in obdelava podatkov

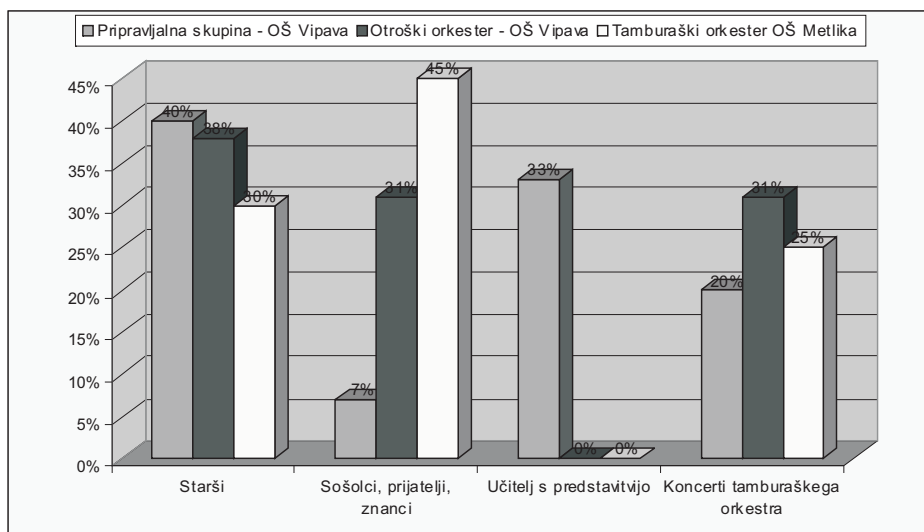
Podatke o stališčih, mnenjih, željah in interesih učencev v posameznih vzorčnih skupinah smo zbirali s pomočjo anketnih vprašalnikov. Ti so vsebovali vprašanja z večstransko izbiro odgovorov in vprašanja, pri katerih je bilo potrebno odgovore razvrstiti oz. številčno ovrednotiti. Podatki so bili analizirani z računalniškim programom za statistično analizo SPSS. Izračunane so bile

absolutne in relativne frekvence, v posameznih primerih tudi aritmetična sredina in standardna deviacija.

Rezultati raziskave z interpretacijo

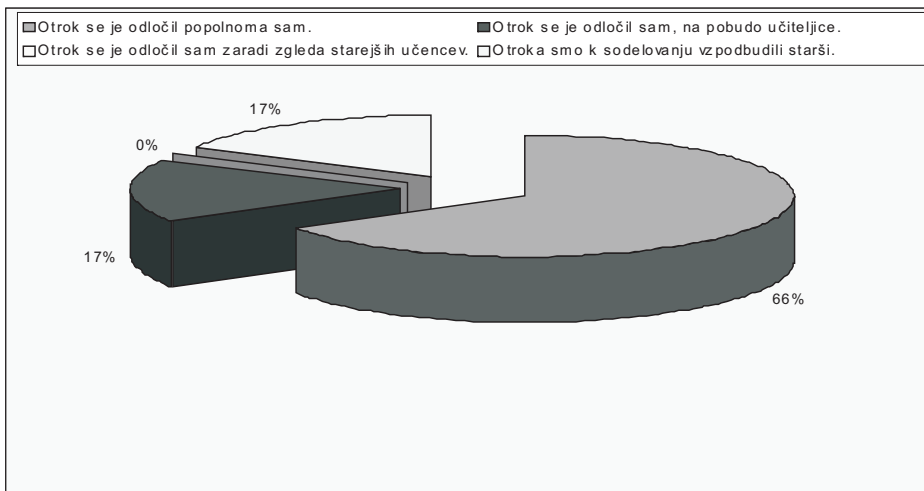
Predstavljeni rezultati se osredotočajo na področje motivacije učencev za vadenje tamburic in sodelovanje v tamburaškem orkestru, na učenčev odnos do vadenja inštrumenta, vključenost staršev in njihova vloga pri otrokovem učenju inštrumenta, povzemajo pa tudi predloge in želje otrok in njihovih staršev glede tamburaške dejavnosti.

Graf 1: Motivacija za učenje tamburic

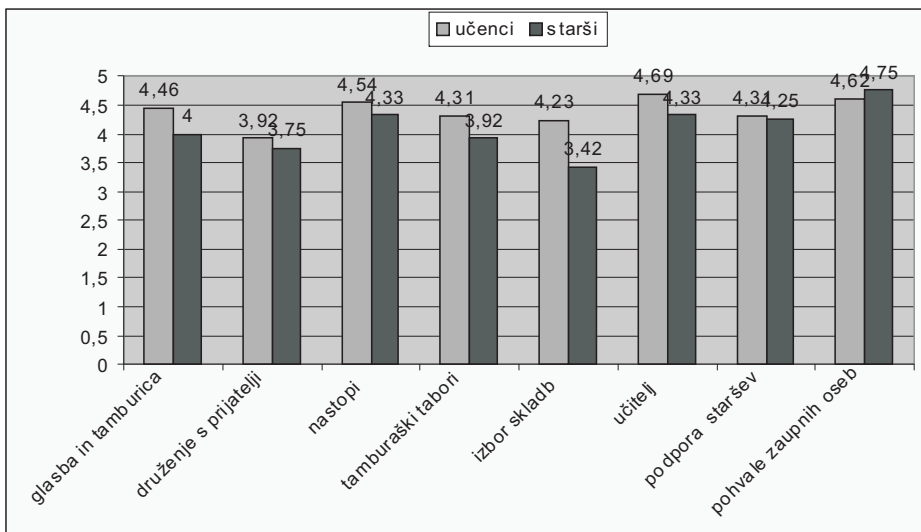
Graf 1 prikazuje rezultate anket učencev pripravljalske skupine, učencev otroškega orkestra Osnovne šole Draga Bajca Vipava ter učencev Tamburaškega orkestra iz Metlike. Pri tem nas je zanimal vpliv dejavnikov (staršev, vrstnikov, mentorja, seznanjenosti s tamburaško glasbo) na razvoj otrokove želje za učenje tamburic in za sodelovanje v tamburaškem orkestru. Iz rezultatov je razvidno, da imajo na razvoj motivacije pri mlajših učencih (1. in 2. razred osnovne šole) največji vpliv starši, na drugem mestu pa mentor. Tudi pri učencih Otroškega orkestra (4., 5. in 6. razred) imajo starši pomembno vlogo, bistveno pa se poveča vrstniški vpliv, ki je največji v zadnji triadi osnovne šole, kar dokazujejo tudi rezultati ankete Mladinskega tamburaškega orkestra iz OŠ Metlika. Pomembno je, da učenci obiskujejo koncerte, saj kvalitetni nastopi tamburaških orkestrrov bistveno vplivajo na razvoj motivacije.

Graf 2: Mnenje staršev glede otrokove odločitve za učenje tamburic

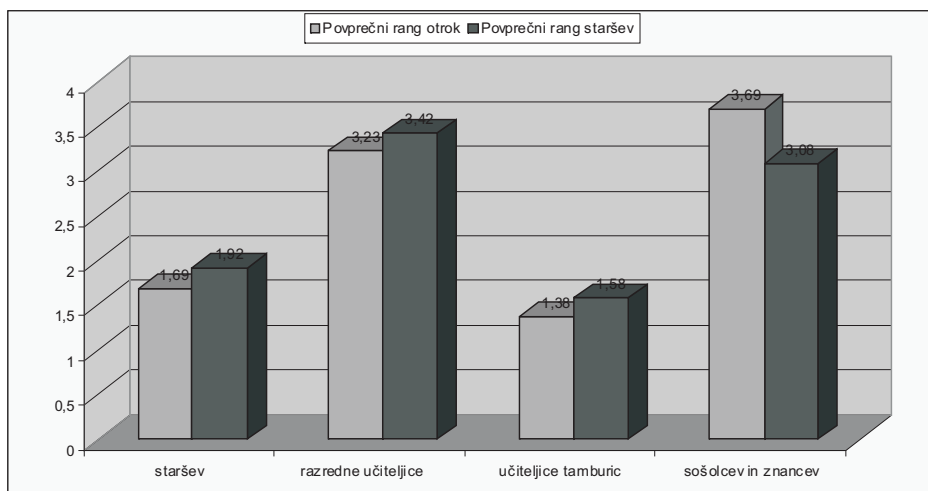
Iz rezultatov anket staršev je razvidno, da se za tamburaško dejavnost v pretežni meri odločajo otroci sami. Vzpodbuda staršev je prisotna le v manjši meri. Starši tudi ne pripisujejo pomembnejše vloge učiteljevi predstavitvi inštrumenta, zgled starejših učencev pa naj bi po njihovem mnenju sploh ne imel vpliva.

Graf 3: Pomen zunanjih dejavnikov za motivacijo – primerjava mnenj otrok in staršev

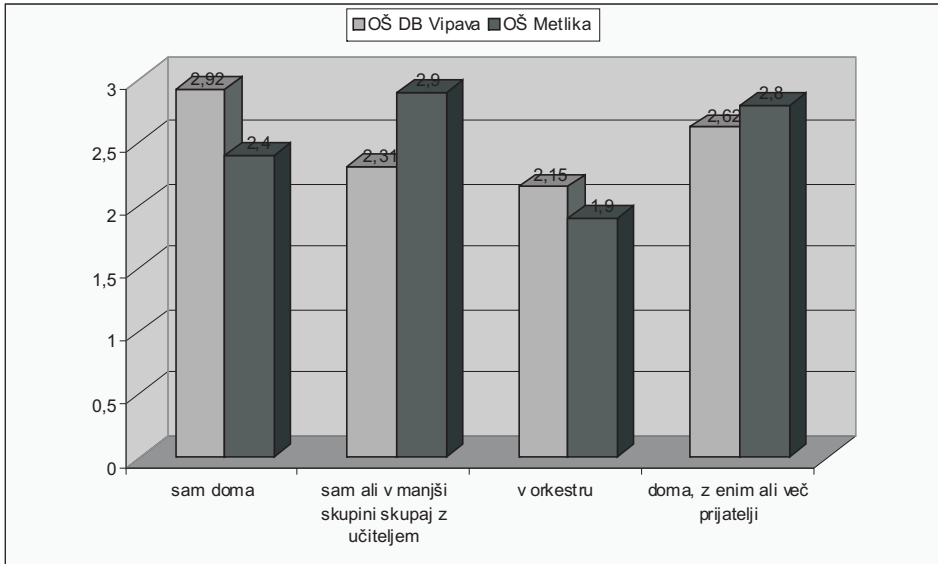
Učenci in starši so ocenjevali pomembnost posameznih dejavnikov na motivacijo za učenje tamburic. Kot je nazorno razvidno iz grafa 3, med mnenji otrok in njihovih staršev ne prihaja do večjih razhajanj. Starši so prepričani, da na motivacijo najmočneje vplivajo pohvale, pomembni so tudi nastopi in učiteljeva osebnost, najmanj pomemben se jim zdi izbor skladb, ki jih otroci igrajo. Učenci so največjo pomembnost pripisali učiteljevi osebnosti, takoj za njo pa pohvalam in nastopom.

Graf 4: Pomembnost pohvale – primerjava povprečnih rangov mnenj otrok in staršev

Zanimalo nas je, čigava pohvala učencem največ pomeni, in kakšno je mnenje staršev. Graf 4 prikazuje povprečne range posameznih pohval. Rezultati kažejo, da učencem največ pomeni mentorjeva pohvala, sledi pa ji pohvala staršev. Bistveno manj pomembne so jim pohvale razrednika in sošolcev. Enakega mnenja so bili tudi starši, le da so pomen pohvale sošolcev postavili pred pomen razrednikove pohvale.

Graf 5: Priljubljenost različnih oblik vadenja – primerjava med tamburaši OŠ Vipava in Metlika

Učenci Otroškega orkestra OŠ Draga Bajca Vipava kot tudi tamburaši iz Metlike so na prvo mesto priljubljenosti postavili skupno vadenje v orkestru. Učenci iz Metlike so na drugo mesto postavili samostojno vadenje doma, medtem ko je vipavskim učencem to najmanj priljubljena oblika vadenja. Anketirani učenci iz OŠ Metlike obiskujejo zadnjo triado osnovne šole in so v nekaterih pogledih že zrelejši, zato nas njihovo mnenje ne preseneča.

Zanimale so nas tudi želje in predlogi učencev in staršev iz Vipave in Metlike. Povzemamo nekaj odgovorov na vprašanja v zvezi z nastopi, skladbami, poukom tamburic, tamburaškimi tabori oz. intenzivnimi vajami izven domačega kraja ter o tem, kaj jih moti in bi želeli spremeniti:

- Vsi anketirani so bili mnenja, da imajo nastopi zelo velik pomen. Doma in drugod naj bi jih bilo čim več, udeleževali naj bi se tekmovanj in festivalov, organizirali samostojne koncerte in drugo.
- Mentor naj bi izbiral zanimive skladbe, težje, popularne, znane, čimveč zabavnih, filmsko glasbo, moderno ... Upošteval naj bi tudi želje tamburašev.
- Za vse učence je zelo pomembno, da pouk poteka sproščeno, zanimivo, zabavno, s čimveč igranja. Ne prenašajo dolgočasenja, želijo si pohval, v zabavo jim je tekmovanje med učenci. Po njihovem mnenju naj bi bile vaje dva- do trikrat tedensko, lahko tudi zvečer oz. ob vikendih dopoldan.
- Učenci iz Vipave imajo zelo pozitivne izkušnje z udeležbami na tamburaških taborih, zato so nad njimi navdušeni. Želeli bi imeti vsaj dva

tabora na leto: med letom krajšega (čez vikend), poleti pa daljšega (cel teden). Tamburaši iz Metlike in Vinice se tamburaških taborov še niso udeleževali, zato se do tega vprašanja niso mogli opredeliti.

- Otrokom je delo naporno in inštrument bi radi znali igrati brez prevelikega truda, zato so nekateri izrazili, da jih moti vadenje. Starši so večinoma zadovoljni, občasno pa opažajo utrujenost otrok, predvidevajo, da je to posledica preobremenjenosti. Tamburaši iz OŠ Metlika in OŠ Vinica so se bolj kritično izražali do poteka vaj in učiteljevega dela. Moti jih, da preveč ponavljajo iste stvari, da se učitelj ukvarja samo s posamezniki namesto s celo skupino.

Sklep

Vloga tamburaške glasbe se v današnjem času razlikuje od pomena, ki ga je imela ob razcvetu te dejavnosti v začetku 20. stoletja. Z razvojem radia in televizije, predvsem pa s pojavom narodnozabavnih ansamblov ter sodobnih popularnih stilov je tamburaško poustvarjanje pričelo usihati. Soočamo se z vprašanji o smiselnosti, vlogi in pomenu tamburaške glasbe v današnjem času, v naši kulturi in izobraževanju. Ugotavljamo, da tamburaštvo danes moramo ohranjati in razvijati, saj ima pomembno mesto v slovenski tradiciji, bogati ljubiteljsko kulturno dejavnost in izobraževalno ponudbo na področju otrokove celostne vzgoje, krepí socialne odnose, omogoča kreativno izrabo prostega časa, vzgaja za vseživljensko glasbeno udejstvovanje, posredno pa krepí tudi človekovo samopodobo.

Tamburaško dejavnost je v osnovni šoli mogoče izvajati v obliki pouka v času podaljšanega bivanja, izbirnega predmeta, interesne dejavnosti ali krožka. V dogovoru s starši lahko šola predlaga projekt tamburaške šole kot nadstandardni program šole, ki ga financirajo starši oz. šola za ta program pridobi dodatna sredstva s strani lokalne skupnosti ali drugih donatorjev.

Pri proučevanju dejavnikov, ki so pomembni za poučevanje tamburic na osnovnošolski stopnji, smo prišli do naslednjih ugotovitev:

- Najpomembnejšo vlogo pri odločitvi otroka za igranje tamburic imajo starši, pomembna pa je tudi učiteljeva motivacija.
- V začetnem obdobju je za učence zelo pomembno prijetno počutje v družbi sošolcev, posebej pa jih privlači inštrument sam. Ko so vključeni v orkester, na njihovo motivacijo najmočneje vpliva učitelj s svojo osebnostjo in pristopom, pomembne so pohvale mentorja in staršev ter nastopi doma in drugod, ki morajo vedno predstavljati izziv.
- Od vseh oblik vadenja je učencem najbolj priljubljena skupna orkestralna vaja.
- Starši v veliki večini spremljajo učenje in dosežke svojih otrok. Zavedajo se pomena te dejavnosti za otrokov splošni razvoj. Otrokovo delo spremljajo z

občasno navzočnostjo pri vadenju, s pregledovanjem beležk, preko razgovorov z učiteljem oz. mentorjem ter obiskovanjem nastopov in koncertov.

- Repertoar mora biti za učence zanimiv. Izbirati je potrebno tudi popularne skladbe.
- Mentor mora izbirati takšne metode dela, da so pri vadenju v orkestru večinoma vključeni vsi učenci, sicer se nekateri dolgočasijo, kar izredno znižuje motivacijo. Delo mora potekati intenzivno, vendar v prijetnem vzdušju.
- Dodatno motivacijo za delo predstavljajo učencem tudi tamburaški tabori, ki so oblika intenzivnih vaj orkestra med šolskimi počitnicami in se izvajajo izven domačega kraja.

Projekt, ki se izvaja na OŠ Draga Bajca Vipava, predstavlja izhodiščni predlog in nakazuje možnosti tovrstnega razvoja v drugih okoljih. Model bi bilo potrebno preizkusiti v širši praksi in ga nadgraditi, tako na didaktično-metodičnem področju kot tudi na področju tamburaške literature. Ker vsa tovrstna literatura gradi na značilnostih inštrumentov, bi bila primarno nujna akustična raziskava, ki bi potrdila ali ovrgla dosedanje načine uglaševanja, ki se med posameznimi okolji razlikujejo. Poenotenje bi prineslo številne prednosti, kot so: večja dostopnost literature in učnih gradiv, možnost sodelovanja tamburašev med državami.

Tamburaška glasba naj bi pomenila prispevek pri vzgoji človeka za lepoto in naj bi bila, kot se je izrazil Sinichi Suzuki (1994) »*sredstvo za vzgojo, za oblikovanje osebnosti, lepih v mislih in srcu.*«

Literatura

- Andrić, J. (1962): Tamburaška glasba, Slavonska Požega, samozaložba.
- Arendt, G. (2009): Instrumentalunterricht für alle, Forum musikpaedagogik, Band 91, Wißner-Verlag, Augsburg.
- Bastian, H. G. (2001): Musik(erziehung) und ihre Wirkung, Presseerklärung Alte Oper FFM <http://www.klassemusiziert.de/mpaed/pages/bastian.htm> (dostop 15. 11. 2010).
- Boch, B., Jank, W., idr. (2001): Groß im Kommen – Instrumentalspiel im Klassenverband, Musik und Bildung 3/2001.
- Edinost* (1890), Trst.
- Farkaš, M. (1906): Kratka teoretično-praktička uputa u tamburanje po kajdama, Tiskarna J. Stjepušina, Sisak.
- Fischer, W. (1991): Musikerziehung in den USA, <http://www.musikpaedagogik.de>, (dostop: 21. 9. 2010).
- Hrvatska tamburica* (1936–1943), Zagreb.
- Kovač - Mlakar, S. (1977): Življenje in delo Vinka Vodopivca (diplomsko delo), Akademija za glasbo v Ljubljani.
- Lokar Lavrenčič V., Gabriel H. (2005): Po sledih tamburaštva na Koroškem, KKZ Celovec.
- Muzička enciklopedija /3 (1977), Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, str. 543.
- Njikoš, J. (1994): Tamburaška glasba v Sloveniji, rokopisni osnutek.
- Potočnik, B. (1988): Dnevi za tamburico, Priročnik za tamburaške skupine, ZKOS, Ljubljana.
- Randall, R., Southgate J. (1988): Skupinska dinamika v skupnosti, Ljubljana, VŠSD.
- Schulten, M. L., Beckers, R.in E. (2007): Faszination Musikinstrument-Musikmachen motiviert. Ergebnisse der Wissenschaftlichen Begleitung des Projektes »Jedem Kind ein Instrument«, Juni 2007.
- Sicherl-Kafol, B. (2001): Celostna glasbena vzgoja, Srce – um – telo, Debora, Ljubljana.
- Slavjanska lira* (1900), Tolmin, samozaložba.
- Slovenski narod* (1894), Narodna tiskarna, Ljubljana.
- Suzuki, S. (1994): Erziehung ist Liebe, Gustav Bosse Verlag, Kassel.
- Tamburica* (1903–1918), tiskarna Stjepušin, Sisak.
- Tamburaš* (1926–1927), Ljubljana.